

Het kasstroomoverzicht: middel tot herstel van vertrouwen in accountants?

Voor het herstel van het vertrouwen in het accountantsberoep, ook bij beleggers, moet ook het directe (operationele) kasstroomoverzicht onderdeel van de jaarrekening worden. Want de informatie daaruit maakt betere beoordeling van de kwaliteit van het nettowinstcijfer mogelijk.

drs. F.G. Volmer

Ruim vijfhonderdjaar geleden (19 juni 1517) stierf Luca Pacioli, die ook wel de *Father of Accounting* wordt genoemd. In 1494 publiceerde hij een glashelder traktaat over dubbel boekhouden in zijn *Summa de Arithmetica*, dat hem direct beroemd maakte. Luc Quadackers stelde nog niet zo lang geleden (2016) dat Pacioli zelf van mening was dat dit traktaat de grenzen van een boek over wiskunde overschrijft. Naar mijn mening demonstreert dat te veel bescheidenheid; in de *Summa* komen ook hoofdstukken voor over financiële rekenkunde, zoals contante waarden, wissels en vreemde valuta omrekening.

Het boekhouden komt voort uit de koopmansdagboeken, waarin alle gebeurtenissen met juridische gevolgen werden vastgelegd. De financiële transacties werden als feiten systematisch en chronologisch geregistreerd. Daarnaast bleven er gebeurtenissen die niet in de boekhouding werden vastgelegd, omdat zij niet tot die financiële transacties (feiten) behoorden, maar tot de zachte informatie. Zoals schade(afspraken), mogelijke gevolgen van lopende rechtsgedingen, afspraken met firmanten en werknemers, betalingstermijnen, prijzen op de markt, levensduurschattingen en nog veel meer.

Steeds complexere IFRS-regels

Door de steeds uitbreidende regelgeving voor de jaarrekening wordt ook steeds meer zachte informatie in de boekhouding opgenomen. Zoals afschrijvingen gebaseerd op aangenomen levensduren, voorzieningen voor allerlei risico's en meer recent fictieve *fair values* die echter geen transacties inhouden, in en verkopen die niet op korte termijn tot kasstromen leiden, tussentijdse winstnemingen op onderhanden werk op basis van schattingen, ongerealiseerde beleggingswinsten en meer.

'Door de uitbreidende regelgeving voor de jaarrekening wordt ook steeds meer zachte informatie in de boekhouding opgenomen.'

De aldus berekende nettowinst geeft mijns inziens onvoldoende informatie om bijvoorbeeld dividenduitkeringen vast te stellen. Hiervoor is informatie nodig over nieuw geld dat is gegenereerd via kasstromen. Maar ook voor de beoordeling van het gevoerde beleid zijn geldstromen onmisbaar. Geld verdienen staat centraal, ook voor beleggers. En alleen door geld kunnen investeringen en winstuitkeringen – ook aan de fiscus – worden gedaan.

Operating cash flow versus nettowinst

De *operating cash flow*, of de nettowinst op kasbasis, is gelijk aan de nettowinst minus de verandering in non-cash activa, plus de verandering in de verplichtingen.

De *operating cash flow* is meer objectief dan de nettowinst (inclusief *accruals*), want gebaseerd op feiten en transacties. De indeling in '*operating-investment-financing*' maakt echter in complexe situaties verschuivingen tussen de drie categorieën mogelijk, bijvoorbeeld bij leningen aan afnemers (*operating of financing activities?*). Een nadere toelichting blijft daarom onmisbaar, zeker bij complexe organisaties.

Toch is cash flow sinds de economische crisis van 2008 en de *accounting scandals* belangrijker geworden voor beleggers. Want managers hebben meer mogelijkheden gekregen tot winstmanipulatie, via de zeer complexe regelgeving rond de jaarrekeninggrondslagen door IFRS (verplicht sinds 2005 voor alle beursgenoteerde ondernemingen). Regelgeving die onder andere ook ongerealiseerde waardestijgingen in de winst opnam, een vergeten *accounting revolution*. Het directe gedetailleerde kasstroomoverzicht is voor niet-boekhoudkundig geschoolde lezers ook beter te begrijpen en draagt bij tot het herstel van vertrouwen in accountants. Getoond wordt of de nettowinst als complex en weinig transparant instrument al dan niet wordt gedragen door feitelijke kasstromen. Pacioli was van mening dat de jaarrekening niet helder genoeg kan zijn.

'Managers hebben via de complexe IFRS-regelgeving meer mogelijkheden gekregen tot winstmanipulatie.'

Clacher et al. (2013) hebben in Australië onderzoek gedaan naar de *value relevance* van directe kasstromen (In Australië is de directekasstroommethode toegestaan en wordt traditioneel vrij vaak opgenomen.) onder IFRS (459 grote binnenlandse ondernemingen over de periode 2000-2010). Deze kasstroomoverzichten werden al voor de invoering van IFRS in Australië daar als belangrijke informatie beschouwd voor prognoses (voor industriële en extractieve ondernemingen) en waren dan ook verplicht. Ook onder IFRS - dat ook de indirecte methode van bepaling van de operationele kasstroom aanvaardt - blijft deze harde transactie-informatie een belangrijke aanvulling op de complexe IFRS-jaarrekening. Ondanks de extra kosten die dit meebrengt, want zeker in detail is deze informatie niet zonder meer uit de bestaande jaarrekening af te leiden.

In bijlage 1 wordt verwezen naar de EMC-kasstroomoverzichten, waar de opstelling is aangepast zodat de nettowinst uit de directe operationele kasstroom wordt afgeleid. Helaas kunnen complexe internationale organisaties en consolidatie soms afbreuk doen aan het informatieve karakter van de kasstromen.

Voor- en nadelen

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) heeft in oktober 2013 een onderzoek naar het kasstroomoverzicht uitgevoerd en trok de volgende conclusies: uitgangspunt moet zijn dat het kasstroomoverzicht de winst op kasbasis weergeeft en de aansluiting met de mutatie in de nettoschuldpositie. Bij voorkeur uitgesplitst naar bijzondere transacties en per segment. De directe en indirecte wijze van opstelling kunnen elkaar aanvullen. De voorschriften van IAS 7 zijn nuttig en worden door de meeste ondernemingen nageleefd, volgens een steekproef bij 48 ondernemingen.

Bradbury (2011) heeft de voor- en nadelen van directe en indirecte kasstroomoverzichten onderzocht en komt tot de conclusie dat het directe kasstroomoverzicht een hogere kwaliteit van verslaggeving heeft. Daarnaast vonden Krishnan en Largay (2000) op basis van 405 Amerikaanse ondernemingen dat, uitgaande van de directemethode met ontvangsten en uitgaven in detail, kasstromen een jaar vooruit beter konden worden voorspeld dan via de indirecte nettomethode op basis van aanpassingen van de nettowinst. Directe kasstroomoverzichten zijn ook meer gebruikersvriendelijk voor niet-accountants (O'Leary, 1988). De waarde van het directe kasstroomoverzicht wordt nog hoger als dat wordt aangevuld met een indirecte kasstroomoverzicht om aldus de nettowinst af te leiden. Ook ondernemingen in financiële problemen sturen vaak op directe kasstromen.

Herstel van vertrouwen

Naar mijn mening is het voor het herstel van het vertrouwen in het accountantsberoep (ook van beleggers) van belang dat ook het directe (operationele) kasstroomoverzicht onderdeel van de jaarrekening wordt. Want de nettowinst wordt nu anders dan ten tijde van Pacioli, gedomineerd door (subjectieve, door accountants lastig te beoordelen) *accruals* of correcties op de objectieve (feitelijke) operatieve kasstroom.

'Voor het herstel van het vertrouwen in het accountantsberoep is het van belang dat ook het directe kasstroomoverzicht onderdeel van de jaarrekening wordt.'

Via de *zuivere* operatieve kasstroom krijgt de lezer belangrijke aanvullende informatie (rijkere informatie die in de aandelenkoersen wordt weerspiegeld door de kans op meer dividend of inkoop van aandelen), zodat de kwaliteit van het nettowinstcijfer beoordeeld kan worden (*metric of firm health*).

Deze nettowinst kan op indirecte wijze vervolgens worden afgeleid uit de operationele kasstroom die op *directe wijze* is bepaald, zodat blijkt in hoeverre de netto winst gedragen wordt door kasstromen.

Zo niet, dan zou de accountant zich kunnen beraden op een goedkeurende verklaring, mede gelet op voorgestelde winstuitkeringen en managementbeloningen. Samengevat wordt dus zowel het directe als het indirecte kasstroomoverzicht weergegeven en een dubbele controle op de nettowinst getoond. Want *Cash is a fact, profit is an opinion*. In Australië is dit al lang praktijk.

- In bijlage I is een voorbeeld opstelling opgenomen (EMC) voor de operatieve kasstroom versus nettowinst.
- In bijlage II zijn ter volledigheid ook de investerings- en financieringskasstromen weergegeven.

Literatuur

- AFM, Kasstroomoverzicht Toezicht Financiële Verslaggeving, oktober 2013, p. 1-14
- Bradbury, M, Direct or Indirect Cashflow Statements, *Australian Accounting Review*, no. 57, vol. 21, issue 2 2011.

- Clacher, I, Duboisée de Ricquebourg, A, Hodgson, A, The Value Relevance of Direct Cash Flows under International Financial Reporting Standards, *Abacus*, vol. 49, no. 3, 2013
- Farshadfar, S, Monem, R, Further Evidence on the usefulness of Direct Cash Flow components for forecasting future cash flows, *The International Journal of Accounting*, 48 (2013) 111-133
- Jeppson, N H, Ruddy, J A, Salerno, D F, The Statement of Cash Flows and the Direct Method of Presentation, *Management Accounting Quarterly*, Spring 2016, vol. 17, No. 3
- Keyner, E, Een op de vijf AEX-Bedrijven heft moeite met verzilveren papieren winst, *Effect*, Juli/Augustus 2016
- Kieft, R M, *Kasstroomoverzicht*, mei 2013 (A520 1-21)
- Krishnan, G.V., Largay, J A, The Predictive Ability of Direct Method Cash Flow Information, *Journal of Business, Finance & Accounting*, 2000, 27: 215-245
- O'Leary, C, Cash Flow Reporting Part I: An Overview of SFAS 95, *Journal of Commercial Bank Lending*, 1988, 70: 22-28
- Orpurt, S F, Zang, Y, Do Direct Cash Flow Disclosures Help Predict Future Operating Cash Flows and Earnings?, *The Accounting Review*, vol. 84, No. 3, 2009, pp. 893-935
- Price, R A, Cash Flows at Amazon.com, *Issues in Accounting*, vol. 28, no. 2, 2013
- Quadackers, L, Luca Pacioli De Willie Wortel van het boekhouden, *Accountant*, Q1, 2016
- Volmer, F G, Luca Pacioli, the Perfect Accountant, The Flaming Torch, Ch. 1, *The Institute of Chartered Accountants of Scotland*, 1994

Dr. F.G. Volmer RA is oud-docent Accounting en Informatiemanagement aan de Universiteit van Maastricht.

Deel dit artikel

GERELATEERD

DISCUSSIE | Opinie | 14 januari 2020

Accountant en kasstroomoverzicht: een reactie

Gert-Peter de Hollander stelt in zijn opinie dat de accountant zich meer kan laten gelden als het gaat om het kasstroomoverzicht (KSO) in een Titel 9-jaarrekening... →

DISCUSSIE | Opinie | 08 januari 2020

Accountant, oordeel ook over het kasstroomoverzicht in een Titel 9-jaarrekening

Meer openheid. Meer leiderschap. Meer lef. Aldus de voorzitter van de NBA in april 2019 bij de lancering van het Dashboard Accountancy. Klinkt goed. Als het gaat... →

Externe verslaggeving

Lees hier het laatste nieuws en vaktechnische artikelen over jaarrekeningenrecht, IFRS, de RJ-richtlijnen en integrated reporting. →

OPINIE | 17 juni 2013

Kasstroomoverzicht verdient eerlijke kans

'Bedrijven manipuleren cijfers op grote schaal' lazten we onlangs, naar aanleiding van onderzoek door Ernst & Young. Besturen van ondernemingen hebben een grote mate... →

Kasstroomoverzicht, weg ermee!

Alle grote bedrijven publiceren een kasstroomoverzicht, maar in discussies over financiële onderwerpen zien we het amper terugkomen. Is er dan zo weinig over te... →
